

ROK, MĚSÍC, DEN

VY_12_INOVACE_PRV.123.05

Mgr.Charlotta Kurcová

srpen 2011

Já a můj svět, Prvouka 1.-3.ročník

Téma:Rok, měsíc, den

Podtéma: rok, měsíce v roce, dny v týdnu.

Anotace: Žáci se seznámí s jednotlivými měsíci v roce, s jejich charakteristikou, pranostikami, dny v týdnu, členění na školní rok a kalendářní rok.

Jednotlivá témata jsou rozpracovaná podle schopností žáků pro 1.-3.ročník. Pracovní listy: ověřují získané znalosti a porozumění textu z výukové části, žáci vypracovávají úkoly k textu (pohádka O dvanácti měsíčkách) a mohou si zahrát hru, naučí se rozlišovat kalendářní rok a školní rok, rozdělovat měsíce podle ročních období atd.

Rok

Rok dělíme na 4 roční období: **JARO**, **LÉTO**, **PODZIM**, **ZIMU**.

JARO začíná 21.března, dnem jarní rovnodennosti (den a noc jsou stejně dlouhé), od tohoto dne se dny prodlužují a noci krátí.

LÉTO začíná 23.června, dnem letního slunovratu (nejdelší den, nejkratší noc), od tohoto dne se dny zkracují a noci prodlužují.

PODZIM začíná 23.září, dnem podzimní rovnodennosti (den a noc jsou stejně dlouhé), od tohoto dne se dny krátí a noci prodlužují.

ZIMA začíná 21.prosince, dnem zimního slunovratu (den je kratší a noc je delší), od tohoto dne se dny prodlužují a noci krátí.

Rok má 12 měsíců: **leden**, **únor**, **březen**, **duben**, **květen**, **červen**, **červenec**, **srpen**, **září**, **říjen**, **listopad**, **prosinec**.

Každý měsíc má 30-31 dní kromě měsíce února, ten má pouze 28 dní a v přestupném roce 29 dní. Přestupný rok je jednou za 4 roky. Rok trvá celkem 365 a 1/4 (čtvrt) dne, tyto čtvrtiny dají po 4 letech jeden celý den (29.únor). Takovému roku říkáme, že je přestupný.

1. Přečtěte si pohádku a zopakujte si, jak jdou měsíce v roce za sebou:

O dvanácti měsíčkách.

Byla jedna matka a ta měla dvě dcery. Jedna byla vlastní - Holena -, druhá nevlastní - Maruška. Matka měla radši vlastní dceru, a tak těžce nesla, že Maruška roste do krásy, zatímco její vlastní dcera Holena krásy moc nepobrala. A jak to tak bývá, byla právě Maruščina krása důvodem k tomu, aby jí její nevlastní sestra i matka ubližovaly.

Musela doma všechno dělat - starat se o domácnost, o domek i o domácí zvířata. Macecha s nevlastní sestrou nedělaly nic, jen stále Marušce ubližovaly. Ta ale i přesto stále rostla do krásy. Byla krásnější a krásnější a macecha a Holena stále víc zuřily.

Jednoho lednového dne povídá Holena: „Chci si za pas dát kytičku fialek, jdi a natrhej mi je.“ „Ale, sestřičko, kde teď v zimě, když je všude hromada sněhu, mám hledat fialky?“ namítala Maruška. „Mně odmlouvat nebudeš,“ obořila se na ubohou Marušku Holena, „přines mi fialky, nebo tě zabiju.“

A tak Maruška s pláčem vyrazila na cestu. Šla sněhem, tělo ji záblo, měla hlad a nikde žádné fialky neviděla. Najednou došla na louku, kde hořela vatra. Kolem vetry bylo dvanáct kamenů a na nich sedělo dvanáct mužů. Každý muž představoval jeden měsíc v roce. Na nejvyšším kamen v čele seděl Leden, který zrovna vládl.

„Dobrý den, dobří muži,“ oslovila je Maruška, „nemohla bych s u vás na chvílku ohrát?“

„Klidně se ohřej,“ souhlasil Leden, „jen nám pověz, co tu tak sama a v takové zimě děláš?“

„Ale hledám fialky,“ odvětila Maruška. „Teď v zimě?“ podivil se Leden. „Já vím, ale já je musím přinést, nebo mě setra Holena zabije.“

V tu chvíli Leden pokynul Březnu, ten kývl, vatra se rozhořela a najednou všude kolem začal tát sníh, louka se zazelenala a na ní rostly fialky. „Rychle trhej a utíkej domů,“ popoháněli ji muži. Maruška poklekla, natrhala plnou náruč kvítí a utíkala zpět domů.

Macecha i Holena se divily, že úkol splnila. Dlouho ovšem spokojené nebyly. Za čas přišla Holena za Maruškou a povídá jí: „Dostala jsem chuť na jahody. Jdi do lesa a natrhej mi je. Ale to ti povídám, jestli se vrátíš bez jahod, zabiju tě.“

A tak Maruška zase s pláčem šla. Všude, kam jen dohlédla, byl sníh. Byla jí zima a byla hladová. Najednou opět zahlédla světlo a došla na louku, kde hořela vatra a okolo ní sedělo dvanáct mužů, kteří představovali dvanáct měsíců.

„Dobrý den, dobří muži, mohu se na chvílku u vás ohrát?“ Leden jí odpověděl: „Můžeš, ale co v takové zimě děláš v lese sama?“ „Jdu sbírat jahody,“ odpověděla smutně Maruška.

„Teď?“ podivil se Leden. „Musím, nepřinesu-li domů jahody, sestra s macechou mě zabijí.“

Leden přistoupil k červnu, něco mu pošeptal a podal mu žezlo. Vatra se rozhořela a Červen se ujal vlády. Všechno začalo nejdříve kvést a potom zrát. Najednou před Maruškou začaly růst velké jahody. Ta neváhala ani chvílku a začala je trhat. Poté poděkovala a běžela domů. Sestra Holena i macecha se divily, že tento úkol také splnila. Najedly se jahod a byly spokojené, ale takhle spokojenost jim dlouho nevydržela.

Pár dní nato povídá Holena Marušce: „Jdi do lesa a přines mi jablka.“ „Ale sestřičko, teď v zimě žádná jablka nerostou,“ snažila se Maruška přesvědčit sestru, ale nebylo jí to nic platné, a tak se s pláčem vydala na cestu.

Zase dlouho bloudila ve sněhu, hladová a zoufalá, až opět došla na louku, kde hořela vatra a okolo ní sedělo dvanáct mužů - dvanáct měsíčků.

Maruška se opět zeptala, zda se může ohrát, a pověděla mužům o tom, proč musí domů přinést jablíčka. Těm se zželelo Marušky, a tak Leden pokynul Září, vatra se rozhořela a začalo všechno pučet, poté kvést, zrát, až byly vysoko na jabloni zralá a krásně červená jablíčka.

„Rychle si setřes jablíčka a utíkej domů,“ řekl jí Leden. Maruška tedy setřásla dvě jablíčka a hned utíkala.

Jablíčka byla dobrá, ale Holeně nestačila: „To jsi všechna jablka musela cestou sníst?“ zlobila se na Marušku. „Ne, jen jsem musela rychle utíkat pryč,“ bránila se Maruška nařčení, ale Holena jí nevěřila. Byla rozmlsaná jablíčky a rozhodla se zajít si pro ně sama, a tak se vypravila na cestu.

Dlouho se trmácela lesem, byla jí zima, až najednou vyšla na louku, kde uviděla vatru a kolem ní dvanáct mužů. Drze přistoupila k vatře a bez optání se začala hřát. Poté zase odešla. To měsíčky urazilo a Leden se chopil naplno své vlády. Nebe se zatáhlo a začalo hustě sněžit. Nebylo vidět na krok. Holena bloudila, mrzla a mrzla. Svaly jí slábly, až klesla do sněhu.

„Kde je ta Holena, cpe se někde jablky a své matce nepřinese nic,“ uvažovala macecha.

„Půjdu ji najít,“ rozhodla se a vypravila se na cestu, ale i ona zabloudila.

Maruška starostlivě vyhlížela macechu se sestrou první den, druhý den... Ale už je nikdy neviděla. Od té doby šťastně hospodaří v chaloupce a nikdo už jí neubližuje.

Pracovní list k textu pohádky O dvanácti měsíčkách.

1. přečtěte, jak se krajina změnila když Leden předal vládu Červnu a Září.
2. Proč Marušce měsíčkové pomohli a Holeně nepomohli?
3. Kdo pohádku napsal? Vyhledej!
4. Zahrajte si hru o dvanácti měsíčkách:

 <http://tyyo.ceskatelevize.cz/starsi-skolaci#hra-88>

1.ročník-pracovní list

Rok dělíme na kalendářní (má 12 měsíců) a školní (má 10 měsíců ve kterých chodíme do školy a 2 měsíce letních prázdnin).

1. Rozděl měsíce z kalendářního roku podle školního roku:

do školy chodíme:

LEDEN
ÚNOR
BŘEZEN
DUBEN
KVĚTEN
ČERVEN
ČERVENEC
SRPEN
ZÁŘÍ
ŘÍJEN
LISTOPAD
PROSINEC

prázdniny máme:

2.ročník-pracovní list

1. Rozděl měsíce v roce do sloupečků podle ročního období:

Jaro

Léto

Podzim

Zima

LEDEN
ÚNOR
BŘEZEN
DUBEN
KVĚTEN
ČERVEN
ČERVENEC
SRPEN
ZÁŘÍ
ŘÍJEN
LISTOPAD
PROSINEC

Měsíce v roce

LEDEN	- má 31 dnů
ÚNOR	- má 28 (29) dnů
BŘEZEN	- má 31 dnů
DUBEN	- má 30 dnů
KVĚTEN	- má 31 dnů
ČERVEN	- má 30 dnů
ČERVENEC	- má 31 dnů
SRPEN	- má 31 dnů
ZÁŘÍ	- má 30 dnů
ŘÍJEN	- má 31 dnů
LISTOPAD	- má 30 dnů
PROSINEC	- má 31 dnů

Pranostiky (příslloví) vázající se k jednotlivým měsícům v roce a jejich výklad

Když v **lednu** mnoho prší a málo sněží, z polí, luk i zahrad se málo těží. Znamená to, že pokud je v lednu tak teplo, že srážky jsou deštivé, nikoli sněhové, voda se rychle vsákne do země a rychle se dostane mimo dosah rostlin. Na jaře, v době, kdy vodu rostliny potřebují, může být vody v půdě málo.

Netrkne-li **únor** rohem, šlehne ocasem. Znamená to, že na teplé počasí si musíme ještě dlouho počkat, protože první dny února jsou právě uprostřed zimy.

Březnové slunce má krátké ruce. Znamená to, že se sice v březnu objeví sluníčko a povzbudí první jarní rostliny v květu, ale svítí pořád krátce.

Na svatého Jiří vylézají hadi a štíři. Jirkové slaví svátek 24. **dubna**. To už slunce začíná hřát a bývá docela teplo i v noci, a proto mohou ze svých zimních úkrytů vylézt zvířata, která jsou takzvaně studenokrevná.

Až přijde máj, vyženeme kozy v háj - v **květnu**, tedy v máji, se konečně trochu oteplí a vysvitne slunko. Všechno se začne zelenat a kozy v háji se mohou napást svěží jarní travičky.

V **červnu** přechází kalendářní jaro do léta, proto se říká: Na svatého Jana (24.červen) otvírá se létu brána.

V **červencových** pranostikách se objevují jména z kalendáře. Svatá Markéta hodila srp do žita". Stále je teplo, někdy až moc veliké, vždyť nám přísloví říká "Na svatého Jakuba (25.7.) hrom do duba", ale dny se začínají pomalinku krátit a večery mohou být chladnější. Chladnější noci připomíná pranostika "Svatá Anna, chladna z rána" (26.7.).

V **srpnu** již občas zavane podzimní vítr a hlavně koncem srpna se stmívá trochu dřív. Naši předci přicházející změny počasí komentovali slovy: I když ze strnišť občas fučí, horko nás přeci jenom mučí.

Když je vlhko v **září**, v lesích se houbám daří. Na lesní pasece můžeme najít nejen pěkný hřib.

Po teplém září zle se **říjen** tváří. Kdy ale přijde to pravé podzimní počasí, můžeme poznat podle toho kdy odlétají vlaštovky do teplých krajín.

Na konci **listopadu** už padává sníh, který na horách vydrží až do jara. Mluví o tom pranostika: Začítkem-li listopadu sněží, mívá sníh pak výšku věží.

Zima a sníh se v **prosinci** objevuje i v pranostikách. Hned na začátku, na svatou Barboru (4.12.) se říkávalo: O svaté Barboře leží sníh na dvoře.

Pranostiky zřejmě sloužily našim předkům k orientační předpovědi počasí po celá desetiletí. Zda a jak dlouho se podle nich budeme moci řídit i my nebo dokonce i naši potomci není však zcela jasné.

